

Mångsidighet är grönsaksodlingens skattkista!

Nina Sevelius, Svenska lantbrukssällskapens förbund
Karoliina Rimhanen, Naturresursinstitutet
Terhi Suojala-Ahlfors, Naturresursinstitutet

Diversifierad grönsaksproduktion främjar hållbarheten på hela gården, förbättrar skördens kvalitet och kvantitet, bidrar till miljöns välbefinnande och kan ge lantbrukaren ekonomisk stabilitet. Det ökande intresset för hållbart jordbruk, bekämpning av klimatförändringarna och tillgodoseende av konsumenternas krav gör diversifierad odling till ett alltmer attraktivt alternativ. Men vilka är de praktiska fördelarna med diversifierad grönsaksproduktion?

Fördelar av diversifierad odling på gårdens hållbarhet

Diversifierad grönsaksproduktion erbjuder många fördelar som kan förbättra en jordbrukares framgång avsevärt. Den första av dessa är riskhantering: olika grödor reagerar olika på väderförhållanden, så om en gröda misslyckas kan en annan ge en god skörd och säkerställa en stabil inkomst för jordbrukaren. Med rätt växtföljd på gårdar av alla storlekar kan arbetet fördelas över en längre tidsperiod, vilket gör att topparna i arbetsbelastningen jämnas ut. Olika växtsäsonger för olika grödor förlänger i sin tur skördesäsongen, vilket gör att jordbrukarna kan sprida ut sitt arbete över en längre period. Detta möjliggör också en längre leverans och försäljning av produkter.

Åkermarkens jordhälsa och diversifiering av odlingen

För det andra kan diversifiering av grödor avsevärt förbättra markförhållandena, vilket är en nyckelfaktor för sund växttillväxt och höga skördar. Med markens tillstånd avses dess förmåga att upprätthålla en balans mellan näringsämnen och skapa gynnsamma förhållanden för växter. Den består av flera faktorer, till exempel mikrobiell aktivitet, struktur, näringsämnen, pH, vattenbalans, innehåll av organiskt material och tillräckligt med luftporer. Grödornas olika rotsystem bidrar till en diversifiering av markstrukturen, både på djupet och bredden, vilket förbättrar markens motståndskraft och bördighet. Användningen av lättare maskiner och lågtrycksdäck på redskapen bidrar också till att bevara markstrukturen, minska markpackningen och stödja markens vitalitet.

Hantering av skadegörare och sjukdomar genom mångsidig odling

För det tredje minskar diversifierade grödor enskilda växters sårbarhet för skador från vissa skadegörare och sjukdomar. Att ha flera grödor bromsar spridningen av skadegörare och sjukdomar, eftersom de inte lika lätt kan förflytta sig från en växtart till en annan. Detta minskar behovet av kemiska bekämpningsmedel och andra växtskyddsåtgärder, vilket i sin tur sänker kostnaderna och minskar miljöpåverkan. Samtidigt förbättras kvaliteten på grödorna, vilket i sin tur har en positiv inverkan på ekonomin.

För det fjärde främjar diversifierat jordbruk både markens och miljöns välbefinnande, vilket hjälper jordbrukarna att upprätthålla den långsiktiga produktiviteten på sina gårdar. En diversifierad växtföljd ökar ofta den tid som odlingarna har växttäckning, vilket skyddar jorden från erosion och bidrar till att näringsämnen hålls kvar i jorden. Mångfald ökar också ekosystemens motståndskraft och skapar gynnsamma livsmiljöer för pollinerare och andra nyttodjur, vilket förbättrar ekosystemets funktion som helhet. Det kan också ge jordbrukarna en konkurrensfördel, eftersom allt fler konsumenter värdesätter hållbart producerad mat.

Gröngödsling stöder jordmånens välmående. Bild: Aava Asikainen

Metoder för att diversifiering av odlingen

Jordbruk kan diversifieras på många sätt, till exempel genom grödor, metoder och miljö. Viktiga saker att tänka på är bland annat

- Grödor och sorter: olika grödor och deras egenskaper, växtföljd, val av grödor på intilliggande skiften
- Mångfaldsgrödor: rotfrukter, samodling (t.ex. baljväxter, proteingrödor) och samodlingsgrödor på remsor
- Lösningar på landskapsnivå: skyddszoner, åkerrenar, skogsöar, blommande växtarter som skördegrödor eller gröngödsling
- Odlingmetoder: jordbearbetning, gödsling och växtskydd

Delområden och utmaningar i praktiken vid grönsaksproduktion

Inom grönsaksproduktion betonas de praktiska aspekterna av att hantera markförhållanden, näringsämnen, skadedjur och säkerställa grödans kvalitet. Förutom att identifiera fördelar bör risker och utmaningar bedömas, t.ex. ökningen av skadegörare, arbetsbelastning eller

behovet av kompetensutveckling. För att genomföra en diversifierad växtföljd krävs kunskap om de olika grödorna och deras behov, användning av lämpliga maskiner eller externa entreprenörer samt en väldefinierad växtskyddsplan. Dessutom kräver rengöring av maskinerna och hantering av grödorna ytterligare arbetstimmar. Men belöningen är förbättrad produktivitet och lönsamhet!

Naturresursinstitutet (Luke) och Svenska lantbrukssällskapens förbunds (SLF) projekt "Mångfunktionella odlingsmetoder på grönsaksodlingar (HYÖTY)" fokuserar på diversifiering av grödor och hjälper jordbrukare att hantera utmaningarna med diversifiering. Under våren 2024 har två framtidsworkshoppar ordnats, en i Pikis i sydvästra Finland och en i Idensalmi i östra Finland. En tredje tvåspråkig workshop kommer att äga rum i november i Österbotten. Under workshopparna har man diskuterat och identifierat styrkor, utvecklingsbehov och lösningar inom grönsaksproduktionen samt skapat visioner för framtiden. Dessutom kommer projektet att utvärdera odlingsmetodernas mångsidiga fördelar inom ett antal områden. Utvärderingen kommer att omfatta klimatpåverkan, biologisk mångfald, ekonomiska effekter och arbetsbelastning.

Den information och de rekommendationer som tas fram i projektet kommer att ge konkreta verktyg för införandet av multifunktionella jordbruksmetoder i olika regioner och på olika gårdar. Lantbrukarna kan dra nytta av nya metoder som bidrar både till miljöns välbefinnande och till deras egen ekonomiska och arbetsmässiga hållbarhet.

Mera om projektet och framtidsworkshopparna

<https://www.slf.fi/projekt/hyoty-projektet/>

<https://www.ilmastoviisas.fi/tulevaisuuden-kestava-vihannestuotanto-lounais-suomessa-tulevaisuustyopaja-20-3-2024-piikkiossa/>

[https://www.ilmastoviisas.fi/tulevaisuuden ...](https://www.ilmastoviisas.fi/tulevaisuuden...)